

kragten

In de geest van de OMGEVINGSWET

Een whitepaper die ingaat op de veranderingen...

En laat zien dat we in de praktijk met zijn allen al een aardig eindje op weg zijn!

OPENBARE RUIMTE | KLIMAATADAPTATIE | WELZIJN | PARTICIPATIE | MOBILITEIT |
GEZONDHEID | WATERVEILIGHEID | (NIEUWE) ECONOMIE | NETWERKSAMENLEVING | BIG DATA | BELEVING

DE OMGEVINGSWET DAAGT IEDEREEN UIT

“De kurk moet van de fles, zodat de geest van de Omgevingswet eruit kan.”

De Omgevingswet, hij is inmiddels al heel wat jaren geleden aangekondigd. Na veel gepraat komt de implementatiedatum nu toch echt in zicht. Of op 1 januari 2022 de Omgevingswet daadwerkelijk in werking treedt durft niemand nog te voorspellen.

Wel wordt duidelijk dat de Omgevingswet de kaders van de werkwijze van de toekomst bepaalt. Dat maakt de urgentie om hiermee te werken steeds groter. Toch is de Omgevingswet, ondanks het nodige enthousiasme, voor veel gemeenten nog lastig te grijpen. Stadzaken.nl kopt eind november 2019: “Helft van de gemeente worstelt met RO onder de Omgevingswet.” Waar komt dat vandaan? Het samenbrengen van 26 wetten tot 1 wet is natuurlijk niet niks en het wordt ook niet voor niets de grootste transitie van de laatste 100 jaar genoemd. Toch is de inhoud volgens ons niet de grootste uitdaging. Het werken in de geest van de Omgevingswet is een grotere uitdaging en is een proces van jaren. Een proces dat bovendien per gemeente verschilt. Dat maakt het verhaal lastig te plaatsen wanneer je in één keer tot een antwoord wilt komen.

Terwijl wij juist bij deze (nieuwe) manier van werken die de Omgevingswet beoogt veel lichtpuntjes zien. Alleen koppelt nog niet iedereen dit aan de Omgevingswet. Zo zien wij dat steeds meer organisaties meer vanuit de bedoeling willen werken. Waarbij steeds vaker in participatieve trajecten tegenstrijdige belangen worden samengebracht en afgewogen en de dilemma's open op tafel worden gelegd, om zo met elkaar tot het beste realiseerbare en uitvoerbare plan te komen. Daarnaast zien we ook dat deze manier van werken beter aansluit op het formuleren van de noodzakelijke antwoorden op de grote maatschappelijke vraagstukken als klimaatverandering, energietransitie, circulariteit, gezondheid, mondialisering en inclusiviteit. Vraagstukken die niet meer opgelost kunnen worden met de traditionele ruimtelijke ordeningsprincipes en de traditionele manier van werken. De Coronacrisis laat ons zien dat de toekomst lastig te plannen is. Daarom zijn we meer gebaat bij een stip op de horizon met een flexibele route richting die stip waarbij we steeds kunnen anticiperen op ontwikkelingen. We merken dat het werken vanuit de geest van de Omgevingswet spannend is, maar tegelijk ook dat we het al vaker doen dan we zelf denken, dat het uiteindelijk makkelijker is tot een écht passende oplossing te komen en dat het het werken ook leuker maakt!

Met deze whitepaper willen wij onze kijk op de Omgevingswet, en met name de omgevingsvisie, met u delen. Om het enthousiasme aan te moedigen om alvast vanuit de geest van de Omgevingswet aan de slag te gaan, laten we u ook een aantal voorbeeldprojecten vanuit onze praktijk zien. Een whitepaper dus om u te informeren, maar vooral ook om u te inspireren. De toekomst is tenslotte vandaag al begonnen.

De Omgevingswet komt eraan. Het werken in de geest van de Omgevingswet kan ons helpen bij het formuleren van antwoorden op grote vraagstukken als klimaatverandering, energietransitie, circulariteit en inclusiviteit.

GEEN OMGEVINGSVISIE IS HETZELFDE

Zoals geen plek, ontstaansgeschiedenis of context hetzelfde is, zo is ook geen gemeente hetzelfde. Dat betekent dat ook geen omgevingsvisie hetzelfde is. Niet alleen de inhoud, maar ook de ambitie, het vertrekpunt en de mate waarin gebruikers betrokken worden bij de totstandkoming van de omgevingsvisie verschilt per gemeente.

Ambitie van een gemeente

We beginnen bij de ambities. Binnen de Omgevingswet gaan ambities over waar een gemeente voor staat en ook over hoe we binnen die gemeente met elkaar om willen gaan. Met andere woorden, de stip op de horizon gaat zowel over de aanwezige waarden en het beleid als om de manier van samenwerken.

De ene gemeente grijpt het maken van haar omgevingsvisie aan als een moment om een nieuwe koers te bepalen. De andere gemeente gaat verder op de ingeslagen weg. Vat de actuele structuurvisie en het overige beleid samen en voegt hier in beperkte mate de nieuwe thema's aan toe. Hoever de stip op de horizon komt te liggen en welke kleur deze heeft kan per gemeente sterk verschillen.

Dat geldt zowel voor waar een gemeente voor staat als voor de manier van werken. Bij die manier van werken gaat het over de wijze waarop de medewerkers van een gemeente met elkaar omgaan, hoe neemt het bestuur en raad deel aan (besluitvormings)processen, maar ook over samenwerkingen met externen: hoe werkt de gemeente samen en stelt de gemeente zich op richting waterschappen, omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD, belangenorganisaties, ondernemers en inwoners? Hoeveel ruimte krijgen externen en welke rol vervult de gemeente? Voor de manier van samenwerken is het bovendien niet alleen van belang hoe de gemeente zich opstelt, de voorkeuren vanuit de gebruikers zijn daarin ook bepalend. De een vindt het al snel goed, terwijl de ander graag uitgebreid meedenkt.

Het is belangrijk dat het ambitieniveau past bij de gemeente en haar gebruikers. Bij het bepalen van de ambitie/stip op de horizon is het verstandig hierbij ook direct de ambitie inzichtelijk te hebben voor de nieuwe thema's (denk aan klimaat, energie, gezondheid, circulariteit). Zo kan het bijvoorbeeld zijn dat een gemeente een actuele structuurvisie heeft waarin nieuwe thema's zoals gezondheid, duurzaamheid of de samenwerking met het sociale domein nog een plaats moeten krijgen. In die gevallen kan de omgevingsvisie als steuntje in de rug worden gebruikt om hier aandacht voor te vragen en deze een plek te geven in een samenhangend geheel.

Het vertrekpunt

De huidige structuurvisie, het huidige beleid en de huidige manier van werken van een gemeente bepalen het vertrekpunt. Dat vertrekpunt vormt hierdoor ook mede de ambitie van de gemeente en de weg die gewandeld moet worden om deze ambitie te bereiken. Ligt deze dichtbij de huidige of vraagt de ambitie echt om verandering? Kortom, gaan we anticiperen vanuit het bestaande of gaan we transformeren vanuit de stip op de horizon?

Daarnaast zijn er ook gemeenten die op het punt staan om te fuseren of die voor andere grote ontwikkelingen staan, waardoor het huidige beleid en de ambities niet meer aansluiten. Dan is de Omgevingswet ook goed te gebruiken om het bestaande tegen het licht te houden en in verband te brengen met het nieuwe.

Hoe ambitieus de ambities zijn is bepalend voor het proces, de invoeringsstrategie. Daar gaan we straks graag op in. Eerst willen we nog naar een andere bepalende factor kijken: de gebruiker.

De gebruiker

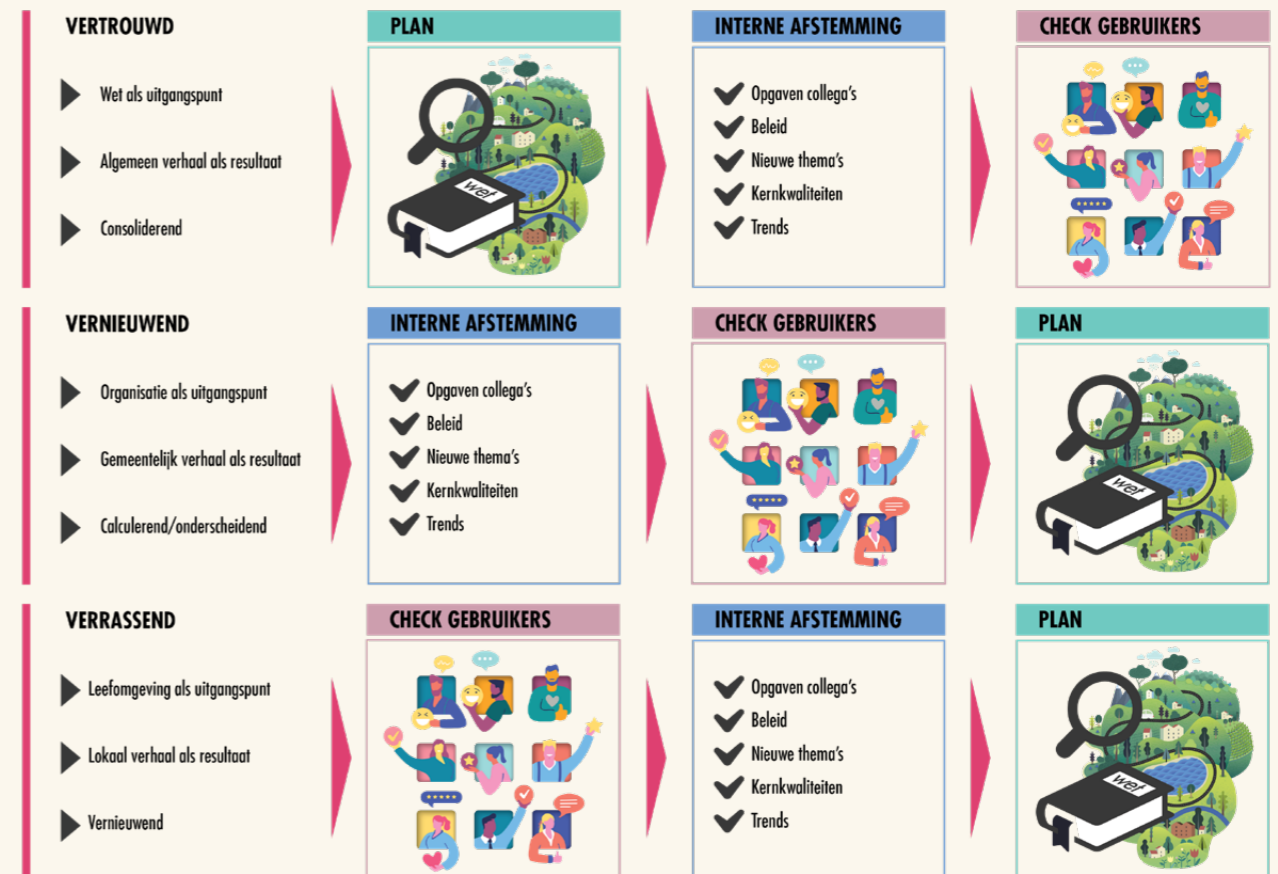
Een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet is het betrekken van de gebruiker bij het opstellen van de omgevingsvisie en het –plan, maar ook bij het vormen van beleid of het invullen van ontwikkelingen. Sterker nog, het is zelfs een verplicht onderdeel. Ook zijn gemeenten verplicht participatiebeleid vast te stellen. Kortom: hoe verschillend gemeenten ook zijn, iedere gemeente moet dus iets met participatie. Hoe een gemeente dit aanpakt en in welke mate wordt niet door de wet voorgeschreven. Dit is dus aan de gemeente zelf om te bepalen.

Wat de best passende strategie is, is afhankelijk van de voorkeuren van de gemeente én de gebruiker. De gebruikers kunnen ook een belangrijke rol spelen in het bepalen van de ambities.

Hoe kies je een passend proces?

Ondanks dat gemeenten verschillend omgaan met de omgevingsvisie en geen gemeente hetzelfde is, zien we een grove onderverdeling in drie verschillende wijzen waarop gemeenten de Omgevingswet kunnen inzetten: vertrouwd, vernieuwend en verrassend.

Waarbij vertrouwd het dichtst blijft bij de huidige inhoud en manier van werken. Bij vernieuwend wordt substantieel meer ruimte gegeven aan participatie en een andere wijze van interne samenwerking en bij het niveau verrassend wordt maximaal ruimte gegeven aan participatie en een andere manier van samenwerken geboden. Dit houdt in dat aan de voorkant veel ruimte wordt gegeven aan het bouwen van een gezamenlijk verhaal. Alle niveaus zijn legitiem en passen binnen de Omgevingswet. De vraag is welke aanpak het beste past bij de betreffende gemeente. Door de drie manieren van werken inzichtelijk te maken verwachten we deze keuze te vergemakkelijken. Uiteraard zijn ze, om de verschillen duidelijk te maken, enigszins zwart-wit aangezet. De werkelijkheid is uiteraard genuanceerder. Wat we vooral inzichtelijk willen maken is dat iedere aanpak een ander proces kent en daarmee als vanzelfsprekend een ander resultaat oplevert als eindproduct. Participatie zien we daarbij niet alleen als verplicht, maar vooral als nuttig voor het opstellen van de omgevingsvisie, en om de verdere implementatie vorm te geven en als een vast onderdeel van de werkwijze van de gemeente.

IEDERE GEMEENTE MOET AAN DE SLAG MET DE ENERGIETRANSITIE

“Hoe de noodzakelijke energietransitie een sleutel kan zijn voor de omgevingsvisie in praktijk.”

Gemeente Best

Emiel Heijnen
Adviseur energietransitie

De omgevingsvisie biedt ons ook ruimte om een antwoord te formuleren op nieuwe opgaves, zoals de energietransitie. We willen in Nederland onafhankelijk worden van olie- en gaswinning. In de RES (regionale energie strategie) is aangegeven dat in 2021 alle gemeenten moeten aangeven wanneer welke wijk van het gas af gaat en op welke manier, zodat in 2050 alle wijken in Nederland van het gas af zijn. Grof gezegd zijn er twee mogelijkheden om dit voor elkaar te krijgen:

1) Een algemene voorziening (warmtenet)

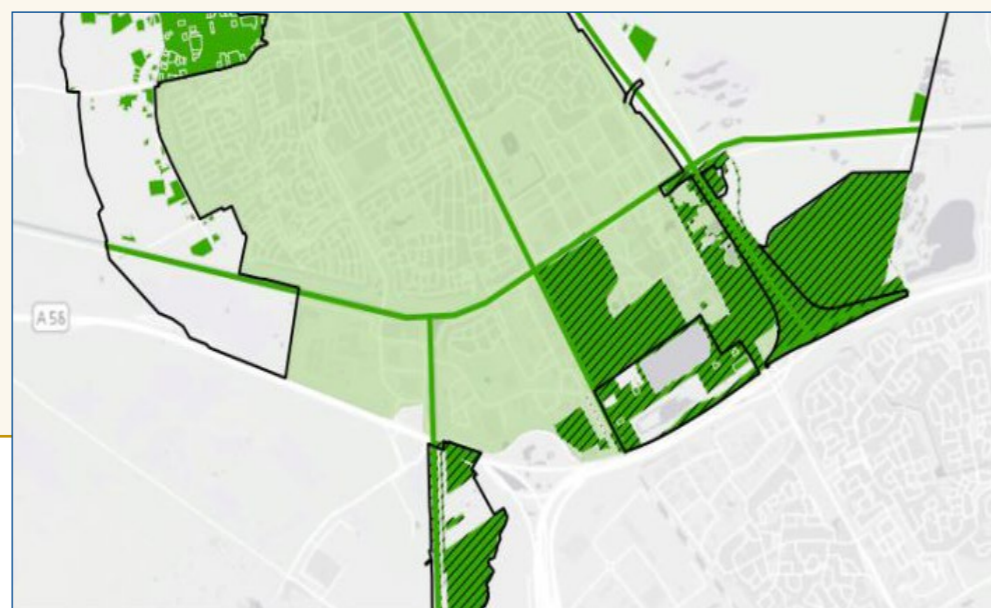
Dit kan door het aanleggen van een warmtenet. Dit is over het algemeen, uiteindelijk de voordeligste oplossing. Dit vraagt wel om een maatschappelijke investering; om de buizen die hiervoor nodig zijn de grond in te krijgen, moet de buitenruimte op de schop. Het is niet overal mogelijk om een warmtenet aan te leggen.

Leon Baanders
GIS adviseur

2) Individuele voorzieningen (all-electric)

Door gebouwen geheel op elektriciteit te laten draaien kunnen deze ook van het gas af. Dit kan bijvoorbeeld door ze beter te isoleren, gebruik te maken van een warmtepomp en op inductie te koken. Dit vraagt wel dat onze elektriciteitsvoorziening wordt uitgebreid. Hiervoor moet ook de buitenruimte op de schop om extra elektriciteitskabels in de grond te leggen. Bovendien vraagt dit om een forse investering voor de aanpassing van de voorziening of het gebouw. Het voordeel is wel dat dit overal mogelijk is.

Dit betekent dat ingrepen in de buitenruimte nodig zijn om all-electric mogelijk te maken. Dat is tegelijkertijd een bijzondere kans. Zeker wanneer gemeenten dit vraagstuk niet enkel vanuit energie bekijken, maar ook naar wat verder in de wijk nodig is. Kortom: een kans om de omgevingsvisie een stap vooruit te brengen. Daarnaast is het als gemeente goed om zorgvuldig na te denken over de juiste invulling van het verduurzamen van de (hogere) energiebehoefte. Wij begeleiden de gemeente Best bij het maken van die keuze. We combineren met behulp van GIS (Geo-Informatie Systemen) veel data en komen zo tot kaarten die helpen bij het maken van keuzes voor geschikte plekken voor zonne- en windenergie. In het proces geven we aandacht aan het betrekken van verschillende partijen om zo tot een gezamenlijke visie te komen.

MACRO

In de RES (regionale energie strategie) is aangegeven dat in 2021 alle gemeenten moeten aangeven wanneer welke wijk van het gas af gaat en op welke manier, zodat in 2050 alle wijken in Nederland van het gas af zijn.

MESO

We bekijken dit vraagstuk niet enkel vanuit energie, maar kijken ook wat verder nodig is in de wijk. Zo gebruiken we het ook als kans om de omgevingsvisie een stap vooruit te brengen.

MICRO

Met behulp van GIS (Geo-Informatie Systemen) combineren we veel data en komen zo tot kaarten die helpen bij het maken van keuzes voor geschikte plekken voor zonne- en windenergie.

BEGELEIDING VAN DE OMGEVINGSVISIE

“Hoe komen we tot een omgevingsvisie? Kragten werkt mee”

Gemeente Roerdalen

Stan Rademakers
Adviseur gebiedsontwikkeling

De gemeente Roerdalen stelde in 2013 een structuurvisie op die in zijn algemeenheid gedragen wordt en ook via een zorgvuldig proces met de gebruikers tot stand is gekomen.

Deze structuurvisie wil de gemeente nu graag verder ontwikkelen richting een omgevingsvisie waarin ook aandacht is voor de nieuwe thema's, waaronder klimaat, circulariteit, positieve gezondheid en de energietransitie.

Sinds november 2019 ondersteunt Kragten bij het opstellen van deze omgevingsvisie op proces en inhoud. Stan werkt één dag bij de gemeente om zo korte lijntjes te onderhouden met mensen (ambtelijk en bestuurlijk) die bij de omgevingsvisie betrokken (moeten) zijn. Stan trekt samen met de gemeentelijk projectleider op om zo wat betreft inhoud en proces de juiste dingen te doen en elkaar scherp te houden. Op de achtergrond maakt hij gebruik van kennis en kunde van de verschillende adviseurs van Kragten. Dat helpt bij het pionieren en innoveren.

Dirk Gijsbers
Adviseur MER & gebiedsontwikkeling

Bij het opstellen van de omgevingsvisie doorlopen we verschillende fases. Het continu aandacht vragen voor de wat nieuwere thema's is hierbij een belangrijke rol van Stan. Nu de inventarisatiefase is afgerond, is Stan bezig om samen met de diverse partijen de 'stip op de horizon' te plaatsen: "Waar willen we naartoe als gemeente?" Daarna gaan we in gezamenlijkheid de 'koers' bepalen. Hierbij confronteren we de opgehaalde ambities met: "Wat betekent dat voor de omgevingsvisie? Waar liggen de kansen en waar is nog werk aan de winkel?" Zo stelt Stan de omgevingsvisie in samenspraak met de omgeving en (intern bij) de gemeente Roerdalen op.

MACRO

Het opstellen van een omgevingsvisie waarin we onze ambitie aangeven op onder andere de thema's klimaat, circulariteit, positieve gezondheid en de energietransitie geeft aan wat het beleid is.

MESO

De stip op de horizon en het bepalen van de koers is de lokale strategie.

MICRO

De stapstenen van deze koers zijn projecten die we in de buitenruimte gaan uitvoeren.

Terwijl de wetswijziging de grootste is sinds de invoering van de grondwet...

Te beginnen bij veranderingen in de wet...

De werkelijk datum dat de Omgevingswet een feit is blijft gissen, maar dat we aan de slag moeten is duidelijk. De Invoeringswet Omgevingsrecht treedt naar verwachting gelijktijdig met de Omgevingswet in werking. De Invoeringswet onderscheidt de kerninstrumenten van de Omgevingswet: de omgevingsvisie, het programma, decentrale regels (het omgevingsplan, de omgevingsverordening en de waterschapsverordening), algemene rijksregels, de omgevingsvergunning en het projectbesluit. Deze whitepaper focust niet op de beschrijving van al deze instrumenten en het bijbehorende omgevingsrecht. We beschrijven de omgevingsvisie als kerninstrument, voor deze whitepaper (en binnen ons werk) de belangrijkste onderdelen.

Omgevingsvisie

Het Rijk, de provincies en de gemeenten zijn verplicht een omgevingsvisie vast te stellen. De omgevingsvisie is een strategische lange termijnvisie voor de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie is vormvrij. Dat biedt de kans om de uitstraling en inhoud aan te passen aan de ambities en thematiek. Een omgevingsvisie dient in ieder geval aandacht te geven aan het volgende:

- De hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving
- De hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling
- De hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving in te voeren integrale beleid

De omgevingsvisie bindt het betrokken bestuursorgaan. Voor burgers, bedrijven en overige bestuursorganen is de omgevingsvisie niet rechtstreeks bindend. De wetgever gaat ervan uit dat het Rijk en de provincies hun omgevingsvisie voor inwerkingtreding van de Omgevingswet vaststellen. Voor gemeenten geldt een overgangsrecht waarbij geldt dat zij hun omgevingsvisie uiterlijk 1 januari 2024 vaststellen. Tijdens deze overgangsperiode blijven de huidige hoofdelementen van het gemeentelijk beleid van kracht. Denk bijvoorbeeld aan de hoofdlijnen die zijn opgenomen in een milieubeleidsplan, een verkeers- en vervoersplan en de gemeentelijke structuurvisie.

Omgevingsverordening

Iedere provincie en ieder waterschap stelt, ter vervanging van de huidige verordeningen, één verordening op. De provincie stelt een omgevingsvergunning op die ter vervanging komt van de huidige verordeningen (zoals de milieu-, planologische, ontgrondings-, landschaps- en de grondwaterverordening). In deze verordening komen alle provinciale regels voor de fysieke leefomgeving samen en de verordening bevat ook uitsluitend onderwerpen van provinciaal belang.

Het Rijk heeft in het besluit kwaliteit leefomgeving instructieregels opgenomen over de onderwerpen die in de omgevingsverordening moeten worden opgenomen zoals de bescherming van het natuurnetwerk Nederland inclusief de Natura 2000-gebieden. De provinciale omgevingsverordening bevat regels voor burgers en bedrijven, gemeenten, waterschappen en gedeputeerde staten. De provincies moeten hun verordeningen gereed hebben op het moment dat de Omgevingswet in werking treedt.

Ieder waterschap stelt één waterschapsvergunning op. De waterschapsverordening bevat regels met betrekking tot de fysieke leefomgeving (waterkeringen, watergangen en grondwater) die het waterschap stelt binnen haar beheergebied. Hier vallen ook een aantal voormalige rijksregels onder, onder andere over lozingen. Het waterschap laat haar beleid aansluiten op het beleid van de provincie en werkt de doelen voor de regionale wateren op grond van de Kaderrichtlijn water verder uit. Daarnaast moet het waterschap zorgdragen dat doelen (schoon water, voldoende water, geen wateroverlast) op lokaal niveau hun plaats krijgen in het omgevingsplan.

Programma

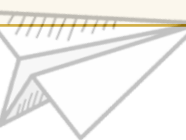
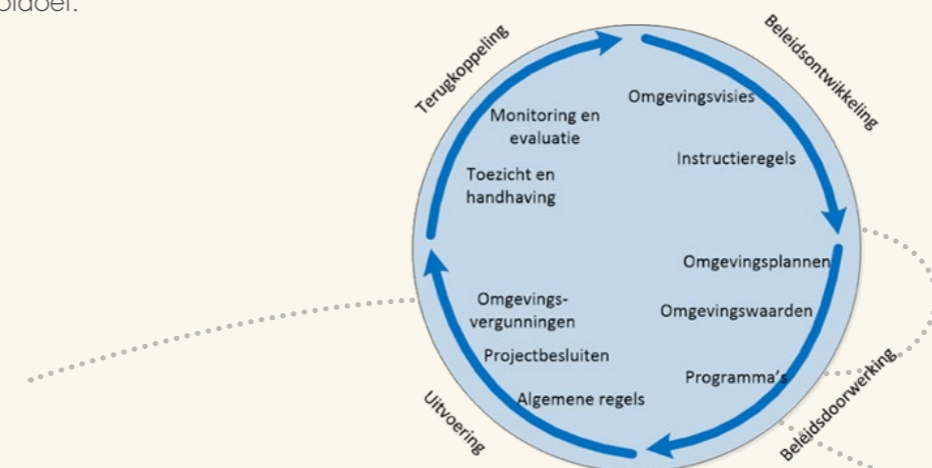
In een programma kan het Rijk, provincie, waterschap of gemeente de maatregelen die leiden tot de gewenste kwaliteit voor de fysieke leefomgeving formuleren. Er worden vier typen programma's onderscheiden:

- Onverplichte programma's
- Verplichte programma's op basis van Europese regelgeving
- Verplichte programma's bij dreigende overschrijding van omgevingswaarden
- Programma's met een programmatische aanpak

Voor deze whitepaper beperken we ons tot de onverplichte programma's. Overheden kunnen zelf kiezen hoe ze programma's inzetten. Een mogelijkheid is om de omgevingsvisie globaal te houden en het beleid verder uit te werken in programma's. Een andere mogelijkheid is om de omgevingsvisie juist veel specifieker te maken en met minder programma's te werken. In de uitvoeringsparagraaf van de omgevingsvisie kan verwezen worden naar de uitwerking in een programma, het omgevingsplan of anderszins. De uitvoeringsparagraaf kan ook in z'n geheel worden vastgelegd in een of meerdere programma's. Zo'n programma is een apart instrument en daarmee dus geen onderdeel van de omgevingsvisie. Bij de totstandkoming van de omgevingsvisie is het daarom van belang in een vroeg stadium na te denken of gebruik wordt gemaakt van het instrument programma en op welke wijze.

Omgevingsplan

Een omgevingsplan geldt voor overheden, bedrijven en burgers. Het omgevingsplan bevat voor het gehele grondgebied van de gemeente de regels die nodig zijn met het oog op een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. Het omgevingsplan bevat dus, in tegenstelling tot het bestemmingsplan, tevens regels over de fysieke leefomgeving die niet in het kader van een goede ruimtelijke ordening worden gesteld. De omgevingsvisie vormt een kader voor het omgevingsplan. Het omgevingsplan geeft invulling aan de gestelde doelen. Daar waar het Rijk of de provincie regels heeft gesteld (instructieregels) voor bepaalde activiteiten, dient hiermee in het omgevingsplan rekening te worden gehouden. Bij inwerkingtreding van de Omgevingswet is er sprake van een omgevingsplan van rechtswege. Dit omgevingsplan bestaat enerzijds uit de geldende ruimtelijke besluiten zoals bestemmingsplannen, wijzigingsplannen en beheersverordeningen en daarnaast uit de door het Rijk opgestelde regels, de zogenoemde 'bruidsschat'. De bruidsschat bestaat uit algemene Rijksregels over onderwerpen die in het omgevingsplan geregeld moeten worden. Door deze set algemene Rijksregels krijgen gemeenten de tijd om zelf een afweging over deze regels te maken. De bruidsschat en de geldende ruimtelijke besluiten worden het tijdelijk deel genoemd. Zo kan toegewerkt worden naar één omgevingsplan voor het gehele grondgebied. Ook kan ervoor gekozen worden om vlak na inwerkingtreding van de Omgevingswet een omgevingsplan voor het gehele grondgebied als ontwerp ter inzage te leggen. Op grond van de Invoeringswet moeten gemeenten uiterlijk 1 januari 2029 beschikken over één omgevingsplan dat aan de Omgevingswet voldoet.

Verplichte participatie

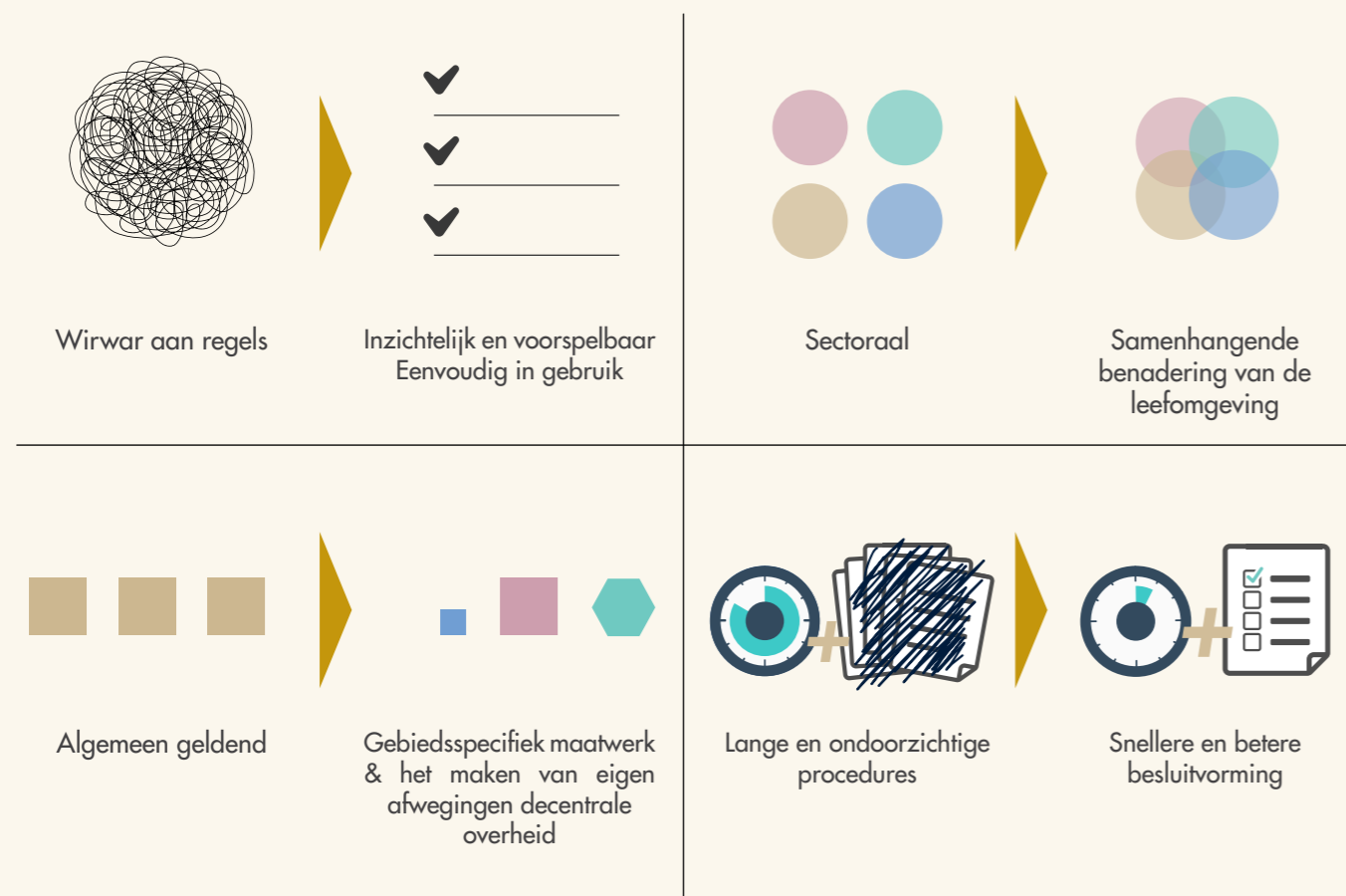
Naast deze wijzigingen in verordeningen en plannen is in het omgevingsplan ook opgenomen dat het verplicht is om aan te geven op welke wijze invulling is gegeven aan participatie. Daarbij moet de gemeente ook aangeven wat met de resultaten van de participatie gedaan is.

Het is overigens niet zo dat de gemeente verplicht is overal op in te gaan. Zo heeft de Raad van State op 18 december 2012 "overwogen dat een bestuursorgaan geen planologische medewerking hoeft te verlenen aan de wijziging van een bestemmingsplan als de aanvrager zich niet heeft ingespannen om maatschappelijk draagvlak te creëren. Daarvoor geldt wel als voorwaarde dat, bijvoorbeeld op grond van gemeentelijk beleid, van een initiatiefnemer kan worden verlangd dat hij (specifieke) inspanningen verricht die zijn gericht op het informeren van omwonenden en het verwerven of vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor de gewenste ontwikkeling. Het niet behoorlijk nakomen van een dergelijke verplichting kan voor het bestuursorgaan reden zijn de gewenste medewerking niet te verlenen."

Dit is een nieuwe koers die door de wetgever wordt ingeslagen voor participatie bij ruimtelijke besluiten. Het is een voorschot op de aanstaande Omgevingswet. Deze uitspraak maakt bovendien het opstellen van goed 'participatiebeleid' voor gemeenten extra zinvol.

Dat is dus nog niet alles, want dan hebben we die veelbesproken cultuurverandering nog... Deze grootste wetswijziging sinds de invoering van de grondwet en alles wat daarbij komt kijken heeft het doel om de gewenste cultuurverandering binnen het fysieke domein mogelijk te maken.

De Omgevingswet heeft grof gezegd vier verbeterdoelen waarmee de wetgever de cultuurverandering mogelijk wil maken:

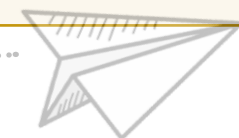
Dit klinkt veel mensen inmiddels als logisch in de oren. Toch is het goed te realiseren dat we uit een hele andere tijd komen. Jarenlang is het handelen van de (verzorgende) overheid vooral gericht geweest op standaardisering, efficiëntie en het uitsluiten van risico's met als gevolg dat 'het systeem' centraal kwam te staan.

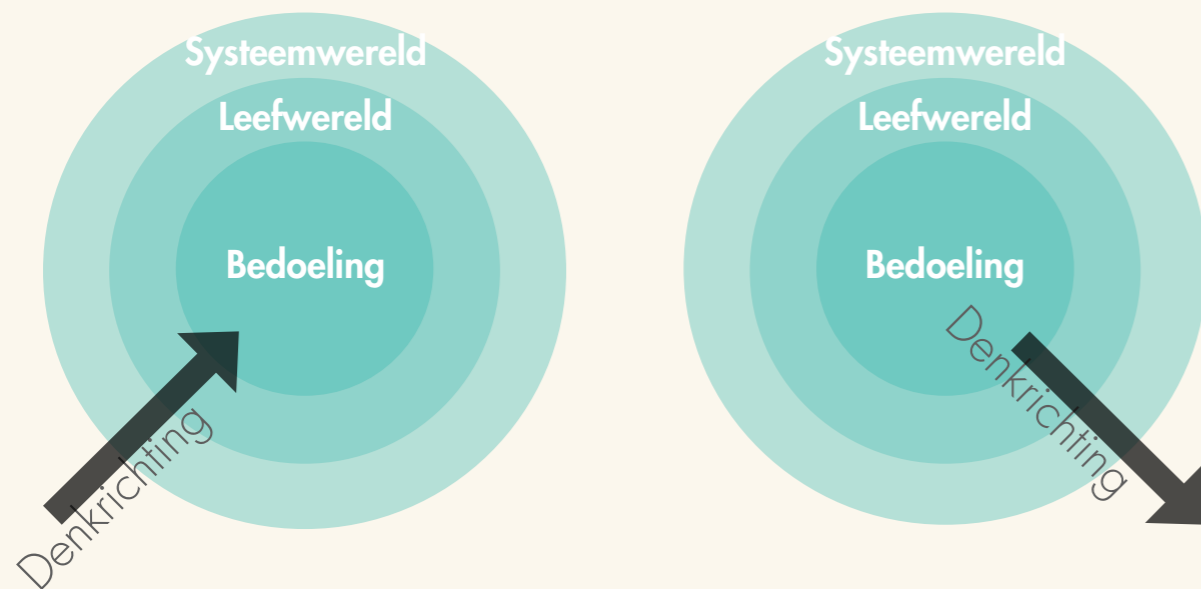

Vechten

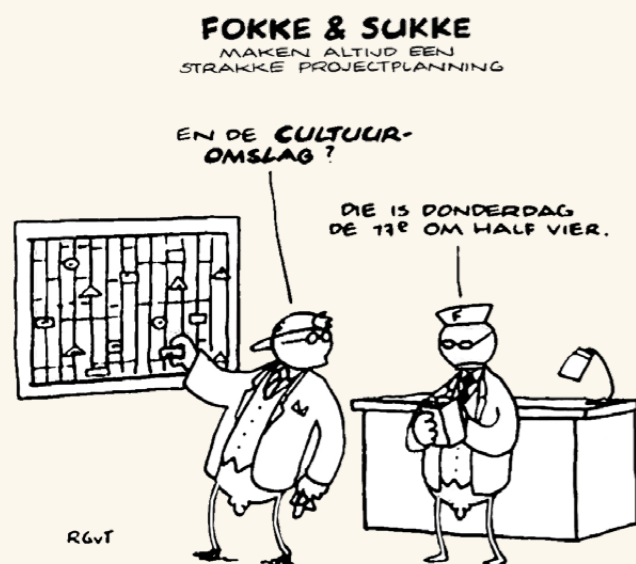

Vluchten

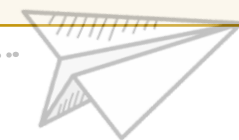
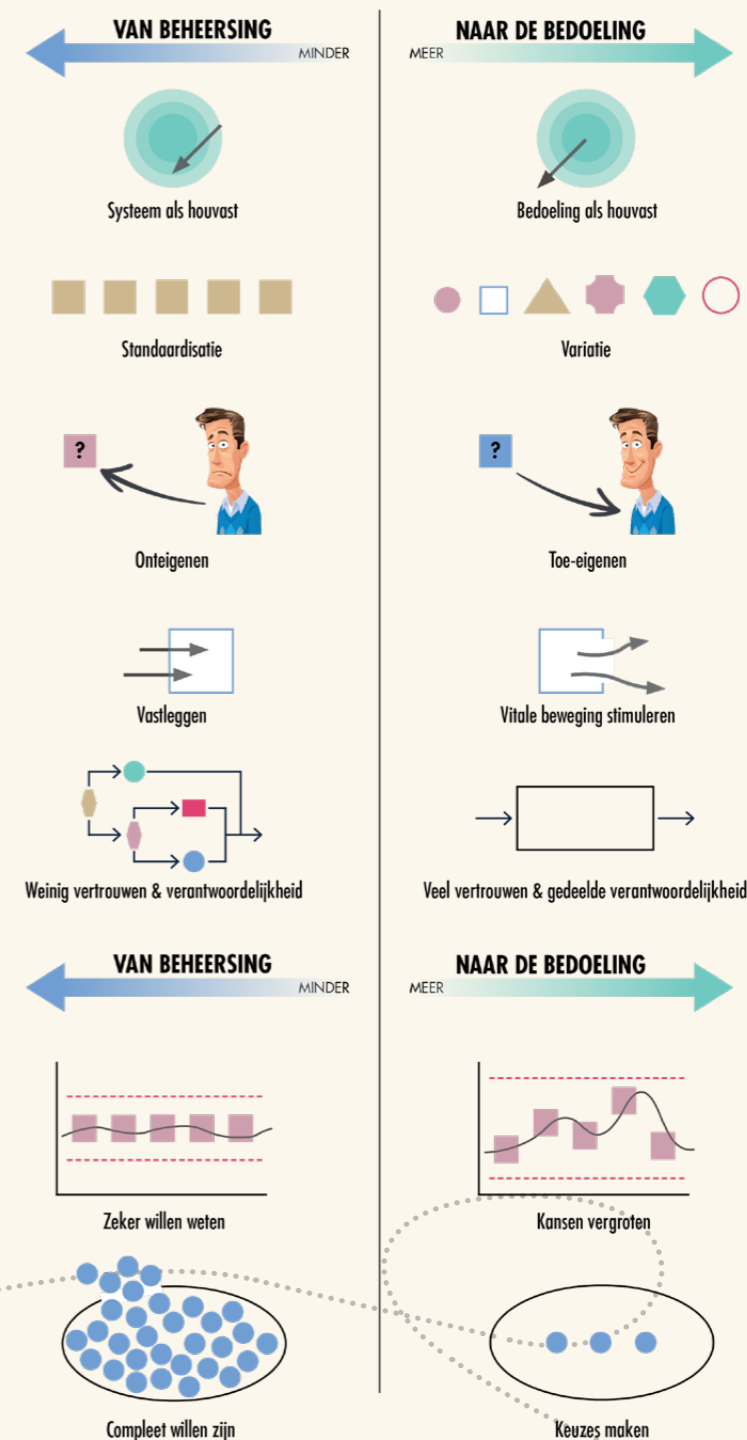

Nu we richting een flexibelere en participerende overheid willen die de leefomgeving (en haar gebruikers) centraal zet, zitten alle regels die we hebben gecreëerd (om iedere uitzondering vast te leggen) ons in de weg. Om dat te doorbreken is de voorgestelde wetswijziging noodzakelijk. Daarbij zit ook de houding die we jarenlang hebben aangenomen en waar we aan gewend zijn geraakt ons in de weg. Dat geldt voor onszelf, maar ook voor de gebruikers (inwoners, ondernemers etc.). We hebben elkaar jarenlang op een bepaalde manier opgevoed en dat willen we nu graag doorbreken. Daarvoor is de cultuurverandering noodzakelijk. Het is essentieel dat we gezamenlijk optrekken en meer vanuit de bedoeling werken. Dat gaat uiteraard niet van de ene op de andere dag. Dat moeten we met elkaar ontdekken, met vallen en opstaan. Belangrijk is dat we elkaar daarbij ruimte en vertrouwen geven.

De vier verbeterdoelen van de Omgevingswet (inzichtelijk, leefomgeving centraal, meer afwegingsruimte en sneller en beter) maken het voor organisaties veel gemakkelijker om vanuit de bedoeling te werken en de gebruiker daarmee beter te bedienen. Toch gaat die cultuurverandering niet vanzelf. Die cultuurverandering is echt afhankelijk van de mensen in de organisatie en van hoeveel tijd, ruimte en vertrouwen de organisatie geeft. Wat ons betreft zetten we de Omgevingswet in als steuntje in de rug om meer en beter vanuit de bedoeling te kunnen werken.

Het werken vanuit de bedoeling krijgt de laatste jaren veel aandacht. Terecht! Vinden wij. Daarom besteden we aandacht aan deze cultuurverandering en wat daarbij kan helpen om dit in de dagelijkse praktijk toe te passen. Hieronder alvast een korte inleiding op hoofdlijnen over de cultuurverandering die het meer werken vanuit de bedoeling met zich mee brengt. Deze inleiding geven we op basis van een schema dat is gebaseerd op het werk van Wouter 't Hart, die twee interessante boeken op zijn naam heeft staan over het werken vanuit de bedoeling.

EEN ANDERE MANIER VAN WERKEN

“Hoe kunnen we beter aansluiten op wensen uit de samenleving?”

Gemeente Sittard-Geleen

Harry van Duijnhoven
Adviseur organisatieontwikkeling

Ricky van Lingen
Adviseur landschap & participatie

De gemeente Sittard-Geleen wil graag op een andere manier werken. Een manier van werken waarbij de beleving van de gebruikers het uitgangspunt is. Om daar beter invulling aan te geven is het belangrijk om te weten wat die gebruiker graag wil. Daarvoor zoekt de gemeente als eerste stap nu actief de dialoog op met haar gebruikers. In die dialoog is de huidige houding en de gewenste houding zowel intern als met de gebruikers besproken. Uit die dialoog kwamen overeenkomsten maar ook verrassende verschillen naar voren. Die spiegel hebben we gebruikt om intern zaken anders te organiseren. Daarnaast gebruiken we de dialoog ook om onze inhoudelijke plannen en instrumenten anders vorm te geven. Zo hebben we het IBOR-beleidsplan en het handboek openbare ruimte inhoudelijk en in de vorm aangepast. Het handboek openbare ruimte bijvoorbeeld heeft nu hetzelfde karakter als de IKEA-gids. Een gids die inspireert, de dialoog tussen gebruikers en de gemeente vereenvoudigt en volop aandacht geeft aan nieuwe thema's en innovaties. Zo werken we vanuit bestaande plannen, projecten en beleid stap voor stap aan een cultuurverandering die past bij “de geest van de Omgevingswet.”

MACRO

Het opstellen van een IBOR-beleidsplan voor de komende tien jaar waarin een andere manier van werken is beschreven inclusief een stip op de horizon.

MESO

De lokale strategie bepalen we op basis van de dialoog tussen gebruikers en gemeente.

MICRO

Op basis van die dialoog bepalen met welke projecten en initiatieven we aan de slag gaan.

EEN HANDREIKING RICHTING EEN OMGEVINGSPLAN

“Welk proces met bijbehorende tools past bij onze organisatie?”

Gemeente Geldrop-Mierlo

Charlotte van den Hombergh-Vaartjes
Adviseur Omgevingsrecht

De gemeente Geldrop-Mierlo werkt aan de implementatie van de Omgevingswet. Net als vijf van de zes gemeenten (Benchmark gemeenten, Stec Groep) waren zij qua cultuur nog niet helemaal klaar voor de Omgevingswet. Daarom zochten zij een adviseur die hen tijdens de implementatie van de Omgevingswet kon begeleiden bij deze cultuurverandering.

We hebben daarom een toolkit met verschillende werkvormen aangeboden. Door met deze werkvormen aan de slag te gaan, doet de gemeente ervaring op in het zelf toepassen van deze methodieken en ervaart welke methodes goed passen bij de cultuur van Geldrop-Mierlo. Zo doet de gemeente geleidelijk en in een vertrouwde setting ervaring op met werkvormen die passen bij de nieuwe manier van werken.

Bart van der Moere
Planoloog

Tijdens het ervaren van deze verschillende werkvormen wordt direct ook aan de inhoud van het omgevingsplan gewerkt (zoals het werken met open normen, flexibiliteit en het opnemen van gebiedsgerichte voorschriften). We bieden de gemeente mogelijkheden om enerzijds aan de cultuurverandering en anderzijds aan het in beeld brengen van de inhoudelijke keuzes te werken waardoor de kaders van het omgevingsplan ook direct in beeld komen.

MACRO

Begeleiden bij de implementatie van de Omgevingswet.

MESO

Het verkennen van werkvormen die passen bij de gemeente Geldrop-Mierlo waarbij we direct ook aan de inhoud werken van de lokale strategie en zo het omgevingsplan vullen.

MICRO

De inhoudelijke keuzes die we maken verbinden we aan concrete projecten.

EEN STEUNTJE IN DE RUG...

Al die veranderingen, dat is niet niks...

Soms kun je dat wel gebruiken

Stel je voor: je bent een stel en geniet volop van je eigen vrijheid. Ongepland een avondje naar de bios, toch wat langer blijven hangen op die borrel, 's ochtends vroeg voor het werk nog even lekker hardlopen en je campertje altijd gepakt klaar op de oprit zodat ieder weekend het avontuur opgezocht kan worden. En dan, vanuit het niets, van de een op de andere dag, krijg je de zorg voor drie kinderen. Zeg voorlopig maar dag tegen de bios, borrel, hardlopen en je geliefde campertje. Dan kun je wel een steuntje in de rug gebruiken.

Vechten, vluchten of bevriezen

Dit klinkt waarschijnlijk voor velen als een doemscenario. Een iets te abrupte en heftige overgang, hoe leuk kinderen ook kunnen zijn. Het gevolg, een schrikreactie zowel bij mensen met als zonder kinderen. Toch is dit precies de manier waarop de Omgevingswet aan ons wordt gepresenteerd. Het is dan ook niet gek dat menige organisatie hierop reageert als bij een schrikreactie door of te vechten (trekken alles uit de kast en organiseren zich suf), te vluchten (verschuilen zich achter andere projecten waar ze druk mee zijn en die nu prioriteit vragen) of te bevriezen (kijken het nog even aan en doen voorlopig nog even niets of niet zoveel). Te betwijfelen is of dit (op termijn) de meest succesvolle strategieën zijn. Gelukkig kan het ook anders.

Vechten

Vluchten

Bevriezen

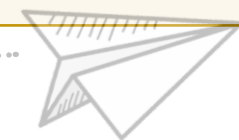
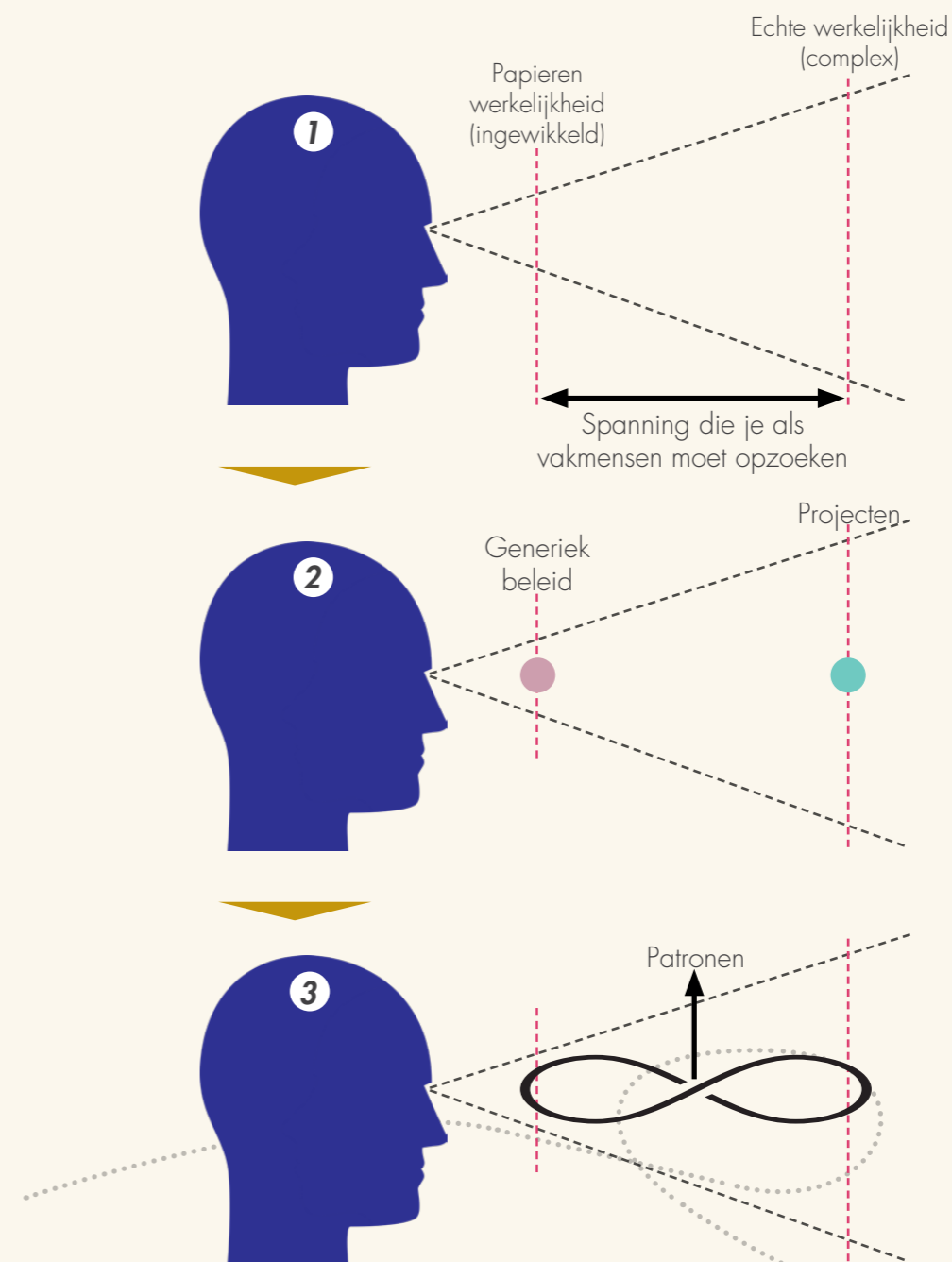
Het passende antwoord is dichterbij dan je denkt

De truc is eigenlijk om gewoon rustig adem te blijven halen en met een frisse blik doordacht te kijken naar de opgaven die op jouw eigen bordje liggen. Dat is tenslotte waar jij ook invloed op hebt en een verschil in kunt maken. Dat verschil zit hem vooral in een andere houding, een houding die meer aansluit bij de bedoeling. Het leuke is dat deze houding ook veel beter aansluit bij hoe veel mensen zelf het liefst werken. De Omgevingswet is daarbij te gebruiken als het gewenste steuntje in de rug.

Dan moeten we ook zaken niet meer doen

Allereerst is het belangrijk om te realiseren dat wanneer je op een andere manier gaat werken, dat ook altijd betekent dat je een aantal zaken niet of minder gaat doen. Traditioneel gezien heeft de overheid twee teugels in handen waarmee zij de samenleving kan sturen: pegels & regels. Die moet je nu durven loslaten. Dat betekent ook dat we niet moeten blijven hangen in bestaande gebruiken (want die werken dan simpelweg niet meer) en ook niet volledig willen zijn en iedere uitzondering moeten blijven vastleggen (want dan krijgen we opnieuw weer heel veel regels, precies de veelheid aan regels waar we nu net afscheid van willen nemen). Wat gaan we dan wel doen?

Dat vraagt dat wij als vakmensen een aantal dingen anders doen. Daarvoor geven we graag drie tips.

Op zoek naar een lokale strategie

Wat we zien is dat we goed zijn in het formuleren van generiek beleid (macroniveau). Daarvoor hebben we onze beleidsambtenaren en de vele rapporten. Daarnaast zijn we ook goed in het uitvoeren van projecten (microniveau). Daarvoor hebben we onze projectleiders en uitvoerders die zorgen dat buiten dingen concreet veranderen. Het niveau dat daartussen zit slaan we veelal over. Dit niveau, het mesoniveau, is echter het niveau waarop de verbinding wordt gelegd tussen het generieke beleid en de projecten. Op het mesoniveau bepaal je de passende lokale strategie. Wanneer die strategie voor iedereen helder is, vereenvoudigt dat het werken met eenzelfde bedoeling enorm. In projecten zorgt het ervoor dat de gemaakte keuzes voor iedereen helder zijn en minder afhankelijk zijn van toevalligheden of persoonlijke voorkeuren.

Wat we veel zien is dat overheden op het generieke beleid duidelijke (vaak algemene) doelen en ambities hebben, bijvoorbeeld het in 2050 energieneutraal willen zijn. Op het niveau van de projecten loopt het over het algemeen ook allemaal goed. Daar worden veelal op basis van data keuzes gemaakt die goed passen bij het project. De verbinding tussen die twee niveaus, tussen de projecten en het generieke niveau, wordt echter onvoldoende gelegd. Terwijl juist daar veel winst valt te behalen. Wanneer deze verbinding goed wordt gelegd ontstaat namelijk een samenspel tussen deze twee niveaus en gaan ze voor elkaar 'werken.' Daarbij wordt het ook makkelijker om dat wat de gemeente bijzonder maakt naar voren te laten komen.

Om die lokale strategie te ontdekken of verder te verrijken helpt het om verhalen te verzamelen. Realiseer je dat meer mensen met vergelijkbare veranderingen bezig zijn (geweest), maak gebruik van de ervaring van anderen, bijvoorbeeld uit het sociale domein. Praat met collega's en externen, wat proberen wij hier samen voor elkaar te krijgen? Waar zijn we trots op en hoe vertaalt dit zich in projecten? Wat zijn de goede voorbeelden? Het mooie is dat in die verhalen de context zit en onze impliciete kennis (ervaringskennis, 89% van onze kennis) meedoet. Dat is de kennis die niet op papier (beleidsrapporten) te delen is, en nodig is om tot nieuwe inzichten te komen. Deze verhalen kunnen je ook helpen de lokale strategie te bepalen of verder te verhelderen.

Houd het klein, lokaal en concreet

Een andere tip die wij graag meegeven is dat het vaak werkt om in tegengestelde richting van de opgave aan de slag te gaan. Wat wij daarmee willen zeggen is dat wanneer een opgave groot en complex is, het werkt om klein, lokaal en concreet vanuit de praktijk aan de slag te gaan. Juist wanneer iets complex is, heeft het geen zin om de opgaves op te blazen tot dusdanig grote proporties dat iedereen op gepaste afstand blijft. Liever brengen we de opgaven terug naar het schaalniveau waar we zelf impact op hebben en waar de verbindingen te overzien zijn. Dit (meso)niveau nodigt uit en leidt ons naar de puzzelstukjes die samen het grotere beeld vormen. Dit geldt voor de Omgevingswet, maar net zo goed voor andere grote opgaves als klimaatadaptatie, de energietransitie en circulariteit.

Maak het onderdeel van je dagelijkse werk

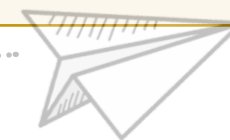
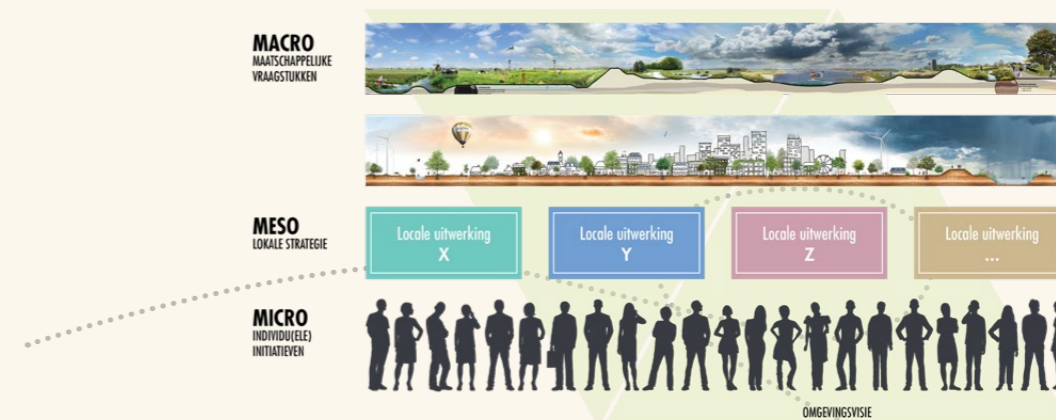
Het verzamelen van puzzelstukjes wordt eenvoudiger wanneer we opgaves onderdeel maken van ons dagelijkse werk: van de projecten die toch uitgevoerd worden, van het beleid dat toch opgesteld wordt en van de samenwerking met collega's en anderen. Zo bouw je iedere dag, stap voor stap, samen met anderen, aan de puzzelstukjes die samen het grotere geheel vormen. Niet vanuit een doemscenario of algemeen geldend verhaal, maar vanuit het in de praktijk en het lokaal passende wordt dan de verandering in gang gezet. Het mooie daarvan is bovendien dat je hier al direct, zichtbaar, begrijpelijk en tastbaar mee aan de slag kunt gaan en niet hoeft te wachten op anderen. In onze projectvoorbeelden laten we concreet zien hoe wij deze manier van werken in onze projecten hanteren.

Lokale strategie (zet een stapje achteruit) – Houd het klein, lokaal en concreet (werk vanuit de praktijk) – Maak het onderdeel van je dagelijkse werk (Houd het binnen je eigen invloedssfeer)

De puzzelstukjes? Dat is ons dagelijkse werk

Hoe dat in de praktijk kan werken laten wij zien in ons Panorama Kragten. Ons Panorama legt een duidelijke link met het Panorama Nederland van onze Rijksbouwmeesters waarin op het abstractieniveau voor heel Nederland antwoorden op de grote opgaves van nu worden verbeeld. Ons Panorama heeft bewust een lokaler en concreter abstractieniveau en laat zien hoe wij samen met onze opdrachtgevers (denk aan gemeenten, woningstichtingen, projectontwikkelaars, ziekenhuizen) in projecten klein, lokaal en concreet bijdragen aan het optimistische en aantrekkelijke toekomstige Nederland van de Rijksbouwmeesters. Dat lukt alleen als we onszelf continu uitdagen om te vernieuwen en op zoek gaan naar passende antwoorden op deze opgaves. Zo komen we met oog voor de andere opgaves tot de puzzelstukjes die samen het grotere geheel vormen. De puzzelstukjes vormen ons dagelijkse werk, waarbij we de Omgevingswet gebruiken als steuntje in de rug om de verandering die nodig is in gang te zetten.

EEN PARTICIPATIEF CENTRUMPLAN

Een verhaal, van begin tot uitvoering, passend bij de wensen van lokale inwoners en ondernemers

Gemeente Montferland

Peter Geerts
Stedenbouwkundige

Didam is een dorp in Gelderland. Een dorp waar naast een goed terras, ook nog een slager, groenteboer en zelfs meerdere bakkers zitten. De openbare ruimte in het centrum wordt echter al jaren gedomineerd door de auto. De inrichting is rommelig met veel verschillende materialen, onlogische routes, paaltjes en veel zebrapaden. Dat kan anders, dacht de gemeente.

Daarom zijn we met de inwoners en ondernemers in gesprek gegaan, nog voor er een plan lag en zelfs zonder een euro budget beschikbaar. Ook voor hen was de rommelige inrichting een doorn in het oog. Door open vragen te stellen aan de hand van afbeeldingen kregen we een beeld bij het huidige en het gewenste gebruik. Daaruit bleek een duidelijke voorkeur voor meer ruimte voor de voetganger, fietser en meer groen. De auto verdween echter nog niet direct uit het beeld, een aantal ondernemers was er hardnekkig van overtuigd dat de auto het liefst tot bij hen in de voordeur moest komen. Toen we verschillende inrichtingsvoorstellen lieten zien, ontstond onder de inwoners en ondernemers duidelijk consensus en werden de grootste criticasters de ambassadeurs van het centrumplan, met meer ruimte voor voetgangers, fietsers en groen.

Peter Venbruex
Landschapsarchitect

Door inwoners en ondernemers vanaf het begin mee te nemen in het proces en het hun verhaal is, ontstond bij de inrichting meer ruimte voor thema's als het klimaat, duurzaamheid en gezondheid. Dat we deze kansen aan de voorkant hebben kunnen meenemen en het verhaal bij iedereen tussen de oren zit scheelt enorm. Dat merken we nu we ook de technische uitvoering begeleiden.

MACRO

Een wens voor centrumontwikkeling zodat het centrum weer past bij het huidige en gewenste gebruik.

MESO

Door inwoners vanaf het begin te betrekken konden we tot een centrumontwikkeling komen, waarbij we lokale tradities (onder andere schuttersfeesten, "even een praatje maken" en op de fiets de boodschappen doen) konden verbinden met thema's als klimaat en positieve gezondheid.

MICRO

Een ontwerp voor het centrum dat nu ook daadwerkelijk uitgevoerd kan worden.

EEN GEBIEDSONTWIKKELING WAARBIJ HET LIJKT OF DE OMGEVINGSWET AL IS INGEVOERD

“Het schakelen van bewonersparticipatie naar overheidsparticipatie hielp dit project vooruit.”

Gemeente Peel en Maas, waterschap Limburg, Rijkswaterstaat en de omgeving

Jaap Spaans
Procesmanager

Tussen Venlo en Roermond liggen de dorpen Hout-Blerick, Baarlo en Kessel. Dit is een plek waar iets bijzonders aan de hand is. Hier voltrekt zich een proces dat begon bij de omgeving, werd overgenomen door de overheid (met een beetje burgerparticipatie), waarbij het proces uiteindelijk dankzij de omgeving weer werd vlot getrokken en de overheid daarin mee mocht doen (overheidsparticipatie).

De Maas ligt hier diep ingesneden in het landschap en eens in de zoveel tijd komt dit gebied onder water te staan. Sinds het laatste extreme hoogwater van 1995 is het gebied beschermd door een nooddijk, die bewoners in het holst van de nacht deels zelf hebben aangelegd.

Sindsdien is de overheid bezig om, met goede bedoelingen, tot een verbetering van de waterveiligheid te komen. Deze voorstellen voor verbetering en gebiedsontwikkeling kwamen nooit echt van de grond.

Paul van Zandvoort
Adviseur Water

Nu het waterschap de opdracht heeft om de dijken conform de Waterwet te realiseren is alles in een stroomversnelling gekomen en is een indrukwekkend gebiedsproces gestart. Dat is vooral te danken aan de omgeving die heeft aangedrongen op een integrale en definitieve aanpak van het hoogwaterprobleem, ondanks dat ze beseffen dat het onvermijdelijk is dat een aantal van hen moeten verhuizen.

Naast het waterschap en de omgeving hebben ook de gemeente en Rijkswaterstaat opgaven en ideeën voor het gebied. De gemeente wil haar economische structuur versterken, Rijkswaterstaat wil natuur realiseren als onderdeel van de Kader Richtlijn Water en het waterschap wil naast de dijkverbetering ook graag een aantal beken natuurlijker ontwikkelen. Door deze opgaves, belangen, middelen en wensen open op tafel te leggen en met elkaar te bespreken blijkt ineens veel meer mogelijk dan verwacht.

Wat begon bij een dijkversterking is nu dankzij de betrokkenheid van de omgeving veel meer geworden. We zijn er nog niet, maar de seinen bij betrokken partijen staan op groen. Als Kragten begeleiden wij dit proces en zorgen dat alle betrokken overheden van Rijk tot en met gemeente en de omgeving goed met elkaar in gesprek blijven en elkaar begrijpen om van daaruit verder te komen.

MACRO

Het verbeteren van de waterveiligheid middels een dijkversterking.

MESO

Door opgaves, belangen, middelen en wensen van verschillende partijen die actief zijn in het gebied bij elkaar te brengen, ontstaat een lokale strategie die meer oplost dan het verbeteren van de waterveiligheid.

MICRO

De concrete maatregelen die we bedenken om deze lokale strategie te realiseren.

HOE DOEN WIJ HET?

Een omgevingsvisie die lokaal leeft

We werken vanuit de bedoeling

Of een gemeente nu wel of niet actief bezig is met de Omgevingswet, wij streven ernaar om in al onze projecten te werken "in de geest van de Omgevingswet." Simpelweg omdat wij in die manier van werken geloven. Dit betekent dat wij altijd vertrekken vanuit de bedoeling en vanaf het begin met verschillende partijen willen samenwerken. Die manier van werken zit in ons DNA omdat we alle disciplines binnen de fysieke leefomgeving en de verschillende schaalniveaus in 'huis' hebben.

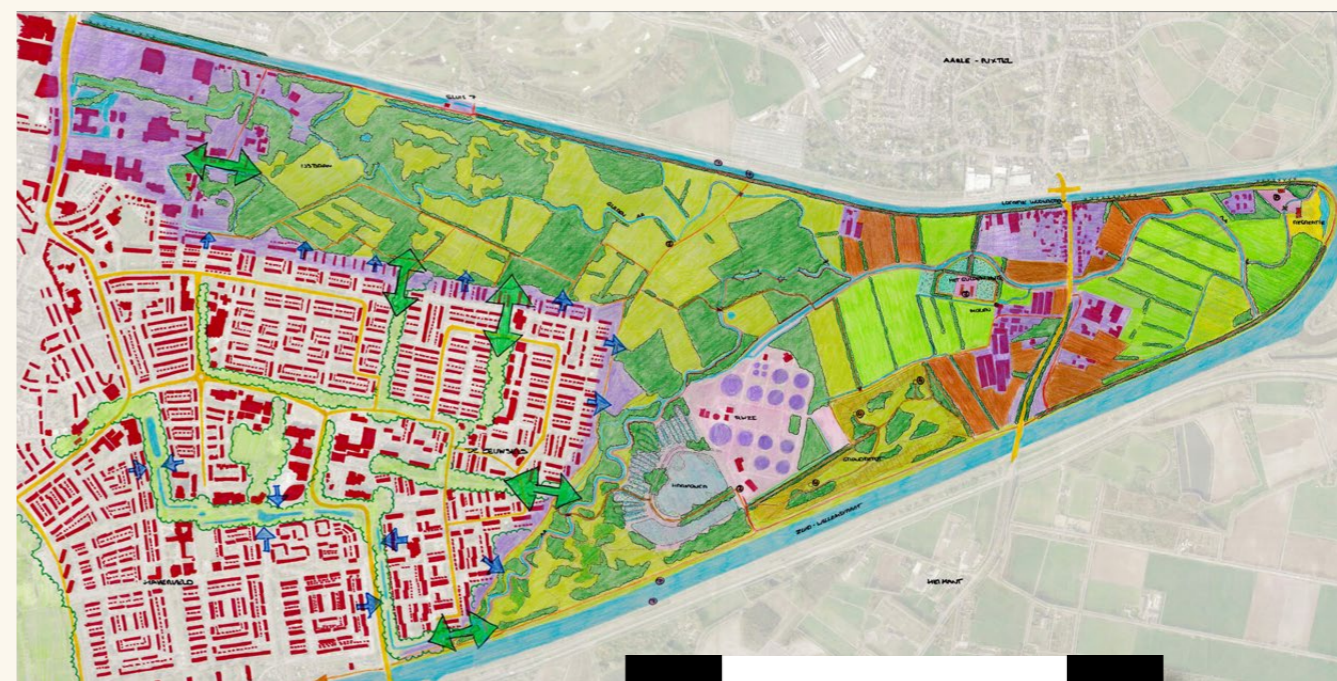
Concreet betekent het werken in de geest van de Omgevingswet voor ons dat we in onze projecten het liefst beginnen bij de lokale situatie. Dit betekent dat we, voordat we richting een oplossing gaan denken, verhalen ophalen bij lokaal belangrijke spelers om de bedoeling helder in beeld te krijgen. Die verhalen vormen voor ons de basis. Van daaruit gaan we integraal vanuit verschillende invalshoeken verder en werken we met elkaar richting een gezamenlijk verhaal. In dat gezamenlijke verhaal vragen we ook altijd aandacht voor de nieuwe thema's en komen we tot realiseerbare plannen en projecten.

Onze werkwijze zorgt voor kennisdeling en andere inzichten

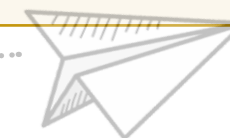
Een belangrijke spil in de processen om te komen tot het gewenste resultaat in onze manier van werken is onze werkwijze. Het liefst werken wij bij grote en complexe opgaves, zoals het opstellen van een omgevingsvisie, volgens de principes van 'de werkplaats.' In de werkplaats werken we met mensen die op basis van hun kennis een bijdrage kunnen leveren aan de oplossing. Dit doen we in gezamenlijkheid en op een verhalende wijze, omdat 89% van onze kennis ervaringskennis is. Dat is kennis die lastig op papier te zetten is, maar wel in verhalen te vatten is. Het is juist die ervaringskennis die we onderling graag willen delen om zo tot andere inzichten te komen. Tegelijkertijd is de opzet erop gericht dat het compact en integraal is en we vooruit komen en niet in de valkuil van Poolse landdagen stappen.

Een omgevingsvisie die lokaal leeft

Wij kiezen bewust voor verhalen als basis van onze omgevingsvisies. Het mooie van verhalen is namelijk dat hier altijd de (lokale) context in meedoet. Verhalen zijn bovendien vaak toegankelijker, persoonlijker en rijker. Dat maakt dat ze meer mensen aanspreken en goed te delen zijn. Wij trekken de omgevingsvisie daarbij graag los van enkel een verhaal vanuit beleid, naar een verhaal dat lokaal leeft. Voor de uitwerking kan gekozen worden voor een product dat goed aansluit bij het verhaal. De omgevingsvisie is immers vormvrij.

De visie van het Gulden Land schetsten we op een kaartbeeld, voor ons eigen verhaal "Panorama Kragten" maken we gebruik van een panorama en in Sittard-Geleen ontwikkelt de gemeente een documentaire om het verhaal van de tuinman verder te verspreiden.

EEN SECTORAAL PLAN KAN OOK EEN PUZZELSTUKJE VAN DE OMGEVINGSWET ZIJN

“Hoe wij onze mobiliteitsplannen opstellen als een onderdeel van de Omgevingswet?”

Gemeente Heusden

Gertjan Hanckmann
Adviseur beweging en samenleving

In de wereld van mobiliteit verandert de laatste jaren veel. Door de invoering van de Omgevingswet komt daarbij dat de Planwet verkeer en vervoer opgaat in de Omgevingswet. Dat is voor ons een extra steuntje in de rug om alle nieuwe mobiliteitsplannen (of Gemeentelijke Verkeer en Vervoerplannen) op te stellen in de geest van de Omgevingswet.

In deze drie fases van het project (waarom, hoe en wat) werken we altijd samen met de omgeving. De wensen vanuit de samenleving vertalen we in speerpunten op het gebied van mobiliteit. In de gemeente Heusden hebben we hierbij de mazzel dat het proces van de Omgevingswet parallel loopt met het opstellen van het mobiliteitsplan. Hierdoor kunnen we in de communicatie samen optrekken en biedt het kansen om goede ideeën en voorstellen direct te concretiseren en verzilveren.

Jan Waalen
Adviseur mobiliteit

Dat de twee trajecten zo parallel lopen komt mooi uit, maar ook als dat niet het geval is proberen wij als Kragten, ook vanuit sectorale plannen, altijd de aanhaking te zoeken met de Omgevingswet. Dit kan door juist aan te sluiten op de omgevingsvisie of door, wanneer deze nog niet ontwikkeld is, hier al wel op voor te sorteren en alvast een kant en klaar puzzelstukje aan te bieden waarin de bedoeling en participatie met de omgeving alvast goed is meegenomen.

MACRO

Het opstellen van een mobiliteitsplan dat een puzzelstukje vormt voor de overkoepelende omgevingsvisie.

MESO

Om tot een lokaal passende strategie (waarom, hoe en wat) te komen trekken we vanaf het begin samen op met de omgeving.

MICRO

In het mobiliteitsplan benoemen we concrete projecten die invulling geven aan deze lokale strategie.

EEN INTEGRALE GEBIEDSONTWIKKELING

“Hoe komen we met verhalen van betrokkenen tot een gebiedsvisie?”

Gemeente Helmond, gemeente Laarbeek en waterschap Aa & Maas

Wil Snellen
Landschapsarchitect

De gemeente Helmond, gemeente Laarbeek en waterschap Aa & Maas hadden als overheid allemaal een aantal individuele opgaven in het landelijke gebied. Door over de grenzen van hun eigen opgaves heen te kijken en elkaar op te zoeken, konden we dit gebied ontwikkelen met een karakter van een achterkant tot een voorkant waarin we ruimte geven aan nieuwe thema's.

Voor deze ontwikkeling gebruikten we de verhalen van betrokkenen uit de omgeving als basis. Door goed en intensief samen te werken, kwamen we tot een plan dat aansluit bij de wensen van de gebruikers en waarbij het gebied en niet de sectoren of opgaves vanuit de overheid het uitgangspunt vormden. Door het gebied en de gebruiker als uitgangspunt te nemen wordt het maken van keuzes en het verbinden van opgaves veel eenvoudiger. Daarbij merken we op dat zeker voor de nieuwe thema's geldt dat gebruikers dit goed begrijpen en ook bereid zijn hier ruimte aan te geven. Essentieel is dan wel dat iemand ze meeneemt in het verhaal. Net als zij ons meenemen in hun verhaal. Door daarnaar te luisteren en ruimte aan te geven, ontstaat begrip en biedt die dialoog handvatten voor keuzes.

Marcel van Gendt
Adviseur Cultuurtechniek

MACRO

De individuele opgaven van de verschillende overheden die op beleidsniveau zijn bepaald.

MESO

Deze hebben we vertaald in een gebiedsontwikkeling waarin de opgaves zijn gecombineerd en we aandacht vragen voor actuele thema's als klimaatadaptatie, circulariteit, energietransitie en positieve gezondheid.

MICRO

In het bijbehorende uitvoeringsprogramma hebben we acht projecten (inclusief deelprojecten) benoemd waar we komende jaren mee aan de slag gaan.

HOE GA IK AAN DE SLAG?

In deze whitepaper delen we onze ervaringen en ideeën over de veranderingen die de Omgevingswet met zich meebrengt. Wat blijkt: dat is nogal wat! Daarom sluiten we deze whitepaper graag af met een samenvattend stappenplan. Een aanpak die voor het opstellen van een visie, gebiedsontwikkeling of project gebruikt kan worden. Iedere visie, gebiedsontwikkeling of project heeft natuurlijk zijn specifieke focus, dat vraagt om een nadere specificatie van deze aanpak gericht op de hoofdlijn.

Stap 1: Wat wilt u als organisatie?

We gaan beginnen, maar voor het echt zover is willen we eerst weten waar we staan en hoever we willen gaan als organisatie. Als initiatiefnemer van dit proces is het goed om dit voor uzelf goed in beeld te hebben. In deze stap verkennen we de ambities intern, zowel inhoudelijk als procesmatig. Daarnaast verkennen we ook het bestaande beleid en vergelijken dit met de ambities, opgaves, trends en kernkwaliteiten. We geven antwoord op de vraag: wie zijn we en wie willen we zijn?

Tip: Om uw ambitieniveau te bepalen kunt u het schema van pagina 5 gebruiken.

Stap 2: Wat vindt u belangrijk?

Het is tijd om de luiken te openen. U kunt in deze fase van het proces de vraag “wat vindt u belangrijk?” gebruiken om een beeld te krijgen van wat leeft. Afhankelijk van uw ambitieniveau doet u dit intern en/of extern. Het stellen van deze vraag geeft aan wat leeft en waar de energie zit, in de eigen organisatie en/of bij de gebruikers. En hoe sluit dit aan op wie we willen zijn?

Tip: Wat u in deze stap doet is de papieren werkelijkheid en de echte werkelijkheid met elkaar op spanning brengen. Dat betekent als u nu voornemens bent om dingen anders te gaan doen, dit ook inhoudt dat u andere dingen minder gaat doen, zie pagina 20.

Stap 3: Wat is ons verhaal?

Van de verzamelde verhalen maken we “Ons verhaal.” We ontdekken de gemene deler en vullen dit aan met passende bijzonderheden. De eerste aanzet van dit verhaal delen we met zoveel mogelijk mensen zowel intern als extern. Dat geeft gelijk ook de kans om het verhaal verder te verrijken.

Tip: In deze stap gaat u op zoek naar hoe u het anders wilt doen. Hierbij helpt het om een lokale strategie (een eigen verhaal) te hebben. Op pagina 22 geven we nog twee tips die helpen om deze andere manier van werken tot een succes te maken.

Stap 4: Hoe ziet de uitnodiging eruit?

Nu uw verhaal op hoofdlijnen staat, is het tijd om na te denken over de uitnodiging? Met het verhaal wilt u mensen inspireren en uitnodigen om mee te doen. Hoe u dat het beste doet is afhankelijk van uw verhaal.

Tip: De omgevingsvisie is vormvrij. Dat maakt het mogelijk om een vorm te kiezen waarin uw verhaal het beste tot recht komt. Zie pagina 10 voor enkele voorbeelden.

Stap 5: Wie vertelt uw verhaal?

Tijdens het proces heeft u veel mensen gesproken. Een aantal van hen, van binnen en buiten de organisatie, vindt het leuk om het verhaal (of een deel van het verhaal) verder te delen, dit zijn uw ambassadeurs. Maak daar gebruik van en maak goede afspraken met hen.

Tip: Vaak zijn de aanvankelijke criticasters uiteindelijk de beste ambassadeurs. Wees zuinig op de mensen die in het proces betrokken zijn en investeer tijd in het begrijpen van hun kritische geluiden. De werkplaats, zie pagina 28, is een methode waarvan wij de ervaring hebben dat deze goed werkt in het begrijpen van elkaars verhaal.

DE OMGEVINGSWET SCHRIJFT VOOR DAT GEMEENTEN GEZONDHEID OPNEMEN IN HUN OMGEVINGSVISIE EN –PLAN

“Hoe kan je hier concreet invulling aan geven?”

Gemeente Nijmegen

Tommy van den Dungen
Adviseur vitale leefomgevingen

Gezondheid wordt in het kader van de Omgevingswet ten onrechte vaak benoemd als een van de nieuwe thema's in de openbare ruimte. Het vakgebied "openbare ruimte/ruimtelijke planning" is zo ongeveer ontstaan naar aanleiding van de uitbraken van ziekten en plagen die het noodzakelijk maakten om gesloten rioolkanalen aan te leggen.

Dus gezondheid, een nieuw thema? Zeker niet. Het begrip gezondheid is sindsdien wel behoorlijk verbreed met welzijn. Met die verbreding schoof het thema gezondheid binnen de verkokerde gemeentelijke organisatie op richting het sociale domein en raakte een beetje uit het zicht van het fysieke domein. Die verkokering is de laatste jaren gelukkig aan het afnemen. Dit thema biedt kansen om te laten zien dat het sociale en fysieke domein elkaar goed versterken. Daarom is het goed dat gezondheid nu is opgenomen als onderdeel van de Omgevingswet. Zo krijgen we kansen eerder in beeld.

Annelien Venema
Adviseur mobiliteit en recreatie

Wij zien volop kansen om de openbare ruimte zo in te richten dat deze gezondheid en welzijn bevorderen. Dat doen we onder andere in onze mobiliteitsvisies door mensen te stimuleren om vooral actieve vormen van transport te kiezen, door mensen bij hen in de buurt in aanraking te laten komen met groen, door te adviseren over luchtkwaliteit, geur, geluid en (schadelijke) stoffen. Maar ook door jong en oud in de openbare ruimte aanleidingen te geven om op een veelzijdige manier te bewegen (Skills Garden). Daarnaast zien we bij menig participant die de openbare ruimte opfleurt dat het welbevinden of het sociale aspect eigenlijk de belangrijkste drijfveer is. Door je daar bewust van te zijn, bereik je veel meer mensen.

Urban Fit Track Nijmegen

MACRO

Het bevorderen van gezondheid en welzijn.

MESO

We zoeken naar lokaal passende mogelijkheden om jong en oud op een veelzijdige manier te laten bewegen in de openbare ruimte. Hiervoor ontwikkelen we voor verschillende gemeenten 'Skills Gardens.' Die Skills Garden zien er steeds anders uit.

MICRO

We gebruiken (GIS) analyses van sociale gegevens en de lokale fysieke context om te bepalen wat past.

“DE
LEEFOMGEVING EN
HAAR GEBRUIKERS
STAAN CENTRAAL”

Vestiging Roermond

Schoolstraat 8,
6049 BN Herten
Postbus 14
6040 AA Roermond

Vestiging 's-Hertogenbosch

Hambakenwetering 5-J
5231 DD 's-Hertogenbosch
Postbus 2309,
5202 CH 's-Hertogenbosch

tel: +31(0)88-3366333

fax: +31(0)88-3366099

email: info@kragten.nl

web: www.kragten.nl

kragten

Herten

Schoolstraat 8
6049 BN Herten

Postbus 14
6040 AA Roermond

's-Hertogenbosch

Hambakenwetering 5-J
5231 DD 's-Hertogenbosch

Postbus 2309
5202 CH 's-Hertogenbosch